

Проект
План запровадження в Україні
збалансованої моделі зовнішнього
незалежного оцінювання знань випускників
середніх загальноосвітніх навчальних
закладів у 2008-2009 рр.

Вступ

Реалізуюючи рівний доступ громадян до вищої освіти, гарантований Конституцією України, керуючись Указом Президента України № 1013/2005 від 04.08.2005р. «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», Постановою Кабінету Міністрів України № 1312 від 31.12.2005р. «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» та наказом Міністерства освіти і науки України №30 від 21.01.2006 р. «Про організаційні заходи підготовки та проведення у 2006 р. зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти», в Україні необхідно створити систему зовнішнього незалежного оцінювання, яка б забезпечила об'єктивне вимірювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів і здійснення вступної кампанії до вищих навчальних закладів на основі рівних для всіх умов і прозорих процедур; моніторинг якості загальної середньої освіти на національному рівні.

I. Обґрунтування вибору моделі

З метою реалізації цих завдань у 2006 р. було створено Український центр оцінювання якості освіти (далі — УЦОЯО) та дев'ять регіональних центрів оцінювання якості освіти (далі — РЦОЯО). Це дало змогу забезпечити проведення зовнішнього незалежного оцінювання (далі — ЗНО) випускників середніх загальноосвітніх шкіл у 2006 р. Зовнішнє незалежне оцінювання знань випускників загальноосвітніх шкіл здійснювалося з використанням такого методу педагогічної діагностики, як тестування. Воно проводилося з української мови, математики, історії та поєднувало дві різні функції — проходження державної підсумкової атестації та відбір кращих учасників для вступу до ВНЗ.

Поєднання в одному тесті двох різних функцій відоме як у тестологічній теорії, так і в практиці. Однак, у ряді держав уникають вирішення цієї проблеми, будуючи систему зовнішнього оцінювання з однією метою: або підсумкове оцінювання навчальних досягнень випускників, або відбір для вступу до вищих навчальних закладів. Так, у Грузії в системі зовнішнього оцінювання беруть участь учні, які закінчили загальноосвітні навчальні заклади та мають атестат про його закінчення. Метою їхньої участі в зовнішньому оцінюванні є лише вступ до ВНЗ.

Інший підхід використовується у Польщі, де учні складають шкільні випускні іспити («матура»), результати яких потім використовуються всіма ВНЗ Польщі як

вступні. ВНЗ Польщі не проводять своїх вступних іспитів.

Пілотне ЗНО, проведене в Україні у 2006 р. за участю відносно невеликої кількості учнів загальноосвітніх шкіл (41 818), виявилось успішним і показало можливість суміщення обох підходів.

Проте, аналіз досвіду 2006 р., підготовка до ЗНО у 2007 р. свідчать, що в наступні роки охопити всіх випускників ЗНЗ України (загальноосвітніх шкіл, ПТНЗ, ВНЗ I—II рівнів акредитації) зовнішнім оцінюванням з усіх предметів навчального плану буде дуже складно, тому що:

- в Україні, порівняно з іншими державами, значно більша кількість випускників ЗНЗ усіх типів і форм власності, що не дає можливості упродовж травня-червня провести їхнє зовнішнє оцінювання з усіх предметів навчального плану та видати відповідні сертифікати;
- до проведення оцінювання та перевірки робіт потрібно залучати тисячі викладачів ЗНЗ та/або ВНЗ, що вимагатиме великої організаторської роботи, коштів та значно розширює можливості для стороннього впливу на результати;
- відсутні належні матеріально-технічні умови для проведення цієї роботи в таких масштабах;
- багато випускників ЗНЗ не збираються продовжувати своє навчання у ВНЗ і тому у них відсутня мотивація для складання додаткових екзаменів.

Спираючись на набутий досвід, проаналізувавши світову практику зовнішнього оцінювання, беручи до уваги рекомендації міжнародних експертів, з метою органічного поєднання в одній системі зовнішнього оцінювання двох цілей — атестації за курс повної загальної середньої освіти та відбору на навчання у ВНЗ пропонується для запровадження в Україні у 2008—2009 рр. збалансована модель зовнішнього незалежного оцінювання.

II. Сутність збалансованої моделі зовнішнього незалежного оцінювання

Кожен випускник загальноосвітнього навчального закладу проходить обов'язкове зовнішнє незалежне оцінювання з української мови та історії у формі тестування. Результати цього ЗНО визнаються державною підсумковою атестацією.

Якщо випускник ЗНЗ має бажання вступити до ВНЗ, то він проходить додаткове зовнішнє незалежне оцінювання у формі тестування ще з кількох предметів. Перелік цих предметів визначає кожен ВНЗ із списку, затвердженого Міністерством освіти і науки України.

Зовнішнє незалежне оцінювання у формі тестування проводять УЦОЯО та його регіональні підрозділи.

III. Опис збалансованої моделі зовнішнього оцінювання

1. Обов'язкове зовнішнє незалежне оцінювання для усіх випускників ЗНЗ.

Мета: атестація учнів, які закінчують ЗНЗ, моніторинг якості освіти і подальше використання результатів ЗНО під час вступу до ВНЗ.

Обов'язкове зовнішнє незалежне оцінювання з української мови та історії у

формі тестування здійснюється Українським центром оцінювання якості освіти. Його результати зараховуються як результати державної підсумкової атестації. Атестація з інших навчальних предметів проводитиметься загальноосвітніми навчальними закладами за результатами річного підсумкового оцінювання у порядку, встановленому Міністерством освіти і науки України.

Час проведення обов'язкового тестування: друга половина травня.

Час оголошення результатів тестування: останній тиждень червня.

Час видачі атестатів про середню освіту: кінець червня або початок липня.

2. Додаткове зовнішнє незалежне оцінювання за вибором абітурієнтів.

Мета: конкурсний відбір для навчання у ВНЗ.

Беручи участь (за бажанням) у додатковому зовнішньому оцінюванні у формі тестування, абітурієнти обирають для цього кілька предметів, за виключенням української мови та історії. Перелік предметів, з яких проводиться тестування, визначає кожен ВНЗ. Організаційне та змістовне забезпечення додаткового зовнішнього оцінювання здійснюється Українським центром оцінювання якості освіти.

Час проведення: друга половина червня.

Час оголошення результатів: останній тиждень липня.

ВНЗ можуть, якщо це необхідно, проводити додаткові творчі випробування з тих предметів, які не виносяться на зовнішнє тестування (наприклад: музика, рисунок, фізична підготовка, акторське мистецтво тощо). Додаткових творчих випробувань для абітурієнтів має бути не більше одного.

Зарахування до ВНЗ: серпень.

Результати обов'язкового зовнішнього оцінювання за 12-бальною шкалою повідомляються ЗНЗ і вносяться до документу про середню освіту як результати державної підсумкової атестації.

Результати обов'язкового зовнішнього оцінювання та результати додаткового зовнішнього оцінювання за 100-бальною шкалою (шкала 100—200) вносяться до сертифікату УЦОЯО, який видається абітурієнту і подається ним для вступу до ВНЗ.

Сертифікат УЦОЯО дійсний упродовж одного року. Для того, щоб отримати сертифікат у наступні, після закінчення ЗНЗ, роки, абітурієнт повинен пройти зовнішнє незалежне оцінювання повторно.

Зведені результати зовнішнього незалежного оцінювання аналізуються в УЦОЯО та публікуються в засобах масової інформації.

IV. Запровадження збалансованої моделі зовнішнього оцінювання

Збалансована модель зовнішнього оцінювання запроваджується у два етапи:

I етап: 2007/08 навчальний рік.

На цьому етапі пропонується:

- запровадити обов'язкове зовнішнє оцінювання з української мови для усіх випускників ЗНЗ та абітурієнтів у формі тестування;
- зараховувати результати зовнішнього незалежного оцінювання як державну підсумкову атестацію в усіх ЗНЗ, а в усіх ВНЗ — як вступний іспит. При цьому, бажаючи вступити до ВНЗ із числа випускників ЗНЗ попередніх років

повинні пройти зовнішнє незалежне оцінювання з української мови на загальних засадах в УЦОЯО;

- надати можливість випускникам ЗНЗ, які виявили бажання вступити до ВНЗ, проходити додаткове зовнішнє незалежне оцінювання не більше як із двох предметів. Загальна кількість тестувань при цьому не повинна перевищувати 1,5 мільйона учасників;
- відмінити випускний екзамен з української мови в усіх ЗНЗ;
- відмінити вступні іспити з української мови в усіх ВНЗ, а для абітурієнтів, які подадуть сертифікати УЦОЯО з результатами додаткового зовнішнього незалежного оцінювання — із предметів, результати тестування з яких зазначені в сертифікаті.

II етап: 2008/09 навчальний рік.

Пропонована збалансована модель зовнішнього незалежного оцінювання запроваджується повністю.

V. Очікувані результати та переваги запровадження збалансованої моделі зовнішнього незалежного оцінювання

Для випускників ЗНЗ (суб'єктів ЗНО):

1. Зменшується кількість випускних екзаменів у ЗНЗ.
2. Зменшується навантаження на випускників ЗНЗ через те, що результати обов'язкових та вибіркового екзаменів зараховуються як вступні до всіх ВНЗ України.
3. Зовнішнє незалежне оцінювання проводиться за єдиними вимогами до змісту, з якими учасники ЗНО, їхні батьки, учителі, науково-педагогічні працівники ВНЗ ознайомлюються заздалегідь.
4. Процедура проведення зовнішнього незалежного оцінювання є стандартною, прозорою і такою, що унеможливорює будь-який сторонній вплив на результат. Суб'єкти ЗНО можуть заздалегідь підготуватися до участі в ЗНО, пройшовши тренування в РЦОЯО та у навчально-екзаменаційних центрах, які, відповідно до діючих урядових документів, повинні бути створені в кожній області.
5. Кількість і перелік випробовувань, рівень складності завдань на етапі завершення навчання у ЗНЗ і вступу до ВНЗ суб'єкти ЗНО обирають самостійно.
6. Суб'єктам ЗНО надається можливість щороку покращити результат ЗНО.
7. Забезпечується рівний доступ усіх суб'єктів ЗНО до ВНЗ.
8. Унеможливується використання корупційних схем на етапах отримання документів про загальну середню освіту та вступу абітурієнтів до ВНЗ.
9. У суб'єктів ЗНО з'являється можливість участі, незалежно від місця проживання та територіального розташування ВНЗ, у дистанційній вступній кампанії, як це і робиться у більшості країн світу.

Для ЗНЗ:

1. Спрощується зміст і процедура проведення державної підсумкової атестації.
2. Зникають підстави для звинувачень керівників та педагогічних працівників ЗНЗ у використанні корупційних схем на етапі отримання документів про загальну середню освіту.

3. ЗНЗ отримують об'єктивну, достовірну інформацію про навчальні досягнення своїх учнів і на основі цього можуть вносити корективи у діяльність закладу освіти.

4. Зменшується навантаження на педагогічних працівників ЗНЗ у завершальний період навчального року та в літні місяці.

5. З'являється об'єктивний критерій для оцінки роботи (атестації) ЗНЗ.

6. Залучення педагогів спільно з науково-педагогічними працівниками до проведення зовнішнього незалежного оцінювання сприятиме зростанню їхнього фахового рівня, відновлення престижу педагогічної діяльності.

7. Мотивація учнів і вчителів до прогресу у навчанні.

Для ВНЗ:

1. ВНЗ отримують можливість, шляхом формування списку екзаменів та введення коефіцієнтів значущості навчальних предметів, визначати вимоги до своїх абітурієнтів.

2. Унеможлиблюється використання корупційних схем на етапі вступу абітурієнтів до ВНЗ. Спрощується і стає прозорою для громадськості схема зарахування студентів.

3. Знижується навантаження на професорсько-викладацький склад ВНЗ у літній період шляхом відміни вступних іспитів.

4. Розширюються можливості залучення до навчання у ВНЗ кращої, творчо обдарованої молоді.

5. З'являються можливості для проведення дистанційної вступної кампанії.

Для суспільства в цілому (соціально-політичний аспект):

1. Формується справедлива, ефективна, об'єктивна, прозора система зарахування до ВНЗ, що унеможлиблює корупційні прояви.

2. Створюються передумови для формування єдиної системи випускних у ЗНЗ та вступних у ВНЗ іспитів.

3. Здійснюється моніторинг якості загальної середньої освіти, в результаті чого:

- формується інформаційний банк даних про якість загальної середньої освіти, її відповідність затвердженим стандартам як основа для прийняття політичних та адміністративних рішень;
- посилюється (формується) відповідальність органів управління освітою різного рівня, керівників закладів освіти, вчителів за результати освітньої діяльності;
- громадськість отримує для обговорення інформацію про стан загальної середньої освіти в цілому, що дає їй можливість впливати на ці процеси.

Рік	Дисципліни	Статус ЗНО (тестування)	Час проведення	Час видачі результатів
2006	Українська мова	Обов'язкове (державна підсумкова атестація в ЗНЗ і вступні іспити до ВНЗ)	30.05	Червень
	Історія	Вибіркове (державна підсумкова атестація в ЗНЗ і вступні іспити до ВНЗ)	03.06	
	Математика	Вибіркове	03.06	
2007	Українська мова	Обов'язкове	21.04	До 1 червня
	Історія	Вибіркове	28.04	
	Математика	Вибіркове	28.04	
	Біологія	Вибіркове	25.04	
	Фізика	Вибіркове	25.04	
	Хімія	Вибіркове	25.04	
2008	Українська мова	Обов'язкове	Травень	Червень
	Історія	Вибіркове	Червень	Липень
	Математика	Вибіркове		
	Біологія	Вибіркове		
	Фізика	Вибіркове		
	Хімія	Вибіркове		
	Географія	Вибіркове		
	Іноземні мови	Вибіркове		
	Українська література	Вибіркове		
2009	Українська мова	Обов'язкове	Травень	Червень
	Історія	Обов'язкове		
	Математика	Вибіркове	Червень	Липень
	Біологія	Вибіркове		
	Фізика	Вибіркове		
	Хімія	Вибіркове		
	Географія	Вибіркове		
	Іноземні мови	Вибіркове		
Українська література	Вибіркове			